" İSLAM'DA İLK SİYASİ KAVMİYETÇİLİK "

HİLAFETİN KUREYŞİLİĞİ,

(M.Said Hatiboğlu beyin, Makalesinde Öne Sürülen İddialar ve İlmi Değerleri)

• Muhammed Önder

Bu çalışma Halife Seçimi ve Kureyşilik Şartı isimli çalışmamın alt bölümlerinden birisi olarak kaleme alınmıştır. Kureyşilik şartı hakkında islam ulemasının görüşlerini incelerken günümüzdeki akedemisyenlerin görüşlerine de bir nebze değinme gereği ortaya çıktı. Ve bu çerçevede M. Said Hatiboğlu bey'in İslamda ilk siyasi Kavmiyetçilik Hilafetin Kureyşiliği , isimli çalışmasını inceledim.Hocanın görüş ve delillerini maddeleştirip , notlar şeklinde değerlendirdim. M. Said Hatiboğlu beyin çalışmasını ve öne sürdüğü delilleri şöylece özetlemek mümkündür ;

"İslamda kavmiyetçilik yoktur. Halifenin Kureyşi olması şartı kavmiyetçilik olacağından böyle bir şart da hadis de olamaz. Geçici bir şart olarak öne sürülen halife kureyşten olsun , teklifi zamanla tüm ümmeti yanıltmış ve bu çerçevede çok sayıda hadis uydurulmuştur. Halife de ehliyet şartına önem veren İslamın böyle bir şart getirmesi düşünülemez.

Öne sürülen rivayet sabit değildir. Öncelikle sakife günü bu hadisle ihticac edilmemiş, o gün seçim oldu bittiye getirilmiştir. Ensarın bir emir sizden bir emir bizden olsun sözü , Aişe ra' ın zeyd hakkında , yaşasaydı Allah Rasulu onu halife bırakırdı sözü, başınıza habeşli bir köle getirilse itaat edin hadisi, akebe bey'atlerinde ehil olanın emrine taat üzere bey'at edilmesi , her isteyenin iman edebilecek olması ve her iman edenin de halife seçilebileceği gerçeği, Sa'd b. Ubade nin hem okur yazar hem de peygamberle uzun zaman beraber olan sahabeden olması ve seçimi kabul etmemesi , ensar'ın halife seçmeye girişmesi... bütün bunlar halife kureyşten olacaktır, şartını iptal etmekte böyle bir rivayetin aslının olmadığını göstermektedir.

İslam alimleri böyle bir şartın olup olmadığını kritik etme gereği duymamışlar ve süregelen iddiayı da müsellem bir esas olarak nakledegelmişlerdir. Bu sebeple de islam ulemasının bu tarz, kabul ettikleri izlenimi veren ifadelerini önemsememek gerekir."

Devlet başkanlığında Kureyşilik şartının koşulmasının en güçlü delili asr-ı saadetten hemen sonra Hz. Peygamberin en seçkin arkadaşlarının pratiğiyle uygulanmış olması ve bunun mütevatir nakil derecesinde bize kadar ulaşmasıdır.Kureyşilik şartını ırkçılık şeklinde niteleyip reddedenlerin en zayıf noktası da asr-ı saadet sonrası seçkin sahabenin pratiğine aykırı ,mütevatir haberle çelişen, başta dört mezhep imamları olmak üzere güvenilir bütün imamların konuyla ilgili nakil ve fetvalarına zıt bir görüşe sahip olmalarıdır.

İslam da halife için;

Mü'min olmak ,

Erkek olmak,

Adil olmak ,

Hür olmak,

Devlet başkanlığı yapabilecek ehliyette olmak ,

İctihad seviyesinde dini bilgi sahibi olmak ve

Kureyş kabilesine mensup olmak şartları getirilmiştir. Diğer bütün şartlar gibi Kureyşilik şartı da ilgili naslarla sabittir. Kureyşilik şartı , "imamlar

Kureyşten olacaktır" , mütavatir hadisine ve sakife günü Ebu Bekr (r.a) ve beraberindeki muhacirler tarafından halifelik makamının Kureyş kabilesinden diğer şartları üzerinde toplayan birisine ait olduğu şeklinde anlaşılmasına dayanmaktadır. O gün Ensar ve diğer müslümanlar bu hadisi duyunca halife adaylığından çekilmiş bir daha da raşit hilafet dönemi boyunca Kureyşli müslümanlar dışında hilafete kimse aday olmamıştır.

Ehl- Sünnet halifenin kureyşli olması şartı hakkında ittifak halindedir. Dört hak fıkıh mezhebi imamları ve müctehidleri , selef uleması , maturidi ve eş'ari uleması Kureyşilik şartının halifede aranması gereken şartlardan olduğunda hemfikirdirler. Bu ana çerçevedeki ittifakın yanında selef sonrası dönemde ehl-i sünnete mensup bazı ulema kureyşilik şartının kemal şartımı sıhhat şartımı olduğunu tartışmışlardır. Ama hiçbiri konu ile ilgili hadisleri inkar cihetine ya da kureyşilik şartının koşulmasının kavmiyettçilik olacağına kail olmamışlardır.

Kureyşilik şartını kavmiyetçilik olarak değerlendirenlerin görüşlerine delil olarak öne sürdükleri görüşlerin çoğunu M. Said Hatiboğlu bey çalışmasında kullandığından , biz de o delilleri yeri geldikçe madde madde eleştirdik. Ve neticelendirdik. İddia şeklinde alıntılayacağımız delillendirmeler ve verilen sayfalar Ankara İlahiyat Fakültesi Dergisi'nden alıntılanmıştır. Sayfa numaraları da yine aynı dergiye aittir.

İddia I: Mü'minlar ailesine isteyen herkes girebildiğine göre İslam idarecilerinin her kavimden olabileceği neticesi Kur'an'i bir hakikat olarak tecelli etmektedir./ s.143

1- İsteyenin iman edebilmesi ile her isteyenin idareci olabilmesi farklı farklı şeylerdir. birinci şıktaki genelleme doğru ikinci şıktaki genelleme - hiçbir kayıt konulmadan- yanlıştır. Kadınlık, fasıklık, akli yetersizlik, bedeni yetersizlik, buluğ çağına ermemişlik, esaret, tutukluluk, kölelik, ehli bid'ate mensubiyet konumundaki mü'minler halife olamazlar.

2- İnsanların değişik ırk, soy ve kabilelerinden her isteyen iman edebilir. Öyleyse, mü'minler değişik değişik kavimlere mensup olabileceklerdir..Dolayısıyla "Sizden olan ulu'l emre itaat edin" ayetine göre idareciler her kavimden olabilirler , şeklinde bir delillendirmeyle bu neticeye varıyorsa,bu delillendirme hatalıdır. Ayet; Ulu'l Emr'in, iman etmiş olması gerektiğini bildirmektedir. Ve bu noktadaki delaleti kat'idir. Ama aynı ayetin mütevatir sünnetle sabit Kureyşilik şartının batıllığına bir delaleti yoktur.

3- Sadece İman etmekle bir insanın mü'minlerin hilafetine ehliyet kazanmadığı ümmetin icmasıyla sabittir. Adil olması, hür olması, erkek olması gibi şartlar nasıl mezkur ayetle çelişmiyorlarsa; aynı şekilde bu şart da mezkur ayetle çelişmez.

4- Halife mü'minlerden olur.Her isteyen İman edebilir,İman edenler değişik kabilelerdendir.O halde halife her kabileden olabilir, istidlali sahih bir nasla çelişki halindedir.

Dinde kıyas, hükmü Kur'an veya Sünnet veya icma da bulunmayan bir durumda belirli şartlara uyulması halinde delil kabul edilir. Bu meselede ise Nas vardır. Ve Nassın olduğu yerde içtihada yer yoktur.

"İmamlar Kureyşten olacaktır." hadisi sahih olmasaydı veya var olmasaydı: Ümmet de bu noktada icma etmeseydi, belki kıyas bu meselede bir çıkış vesilesi olabilirdi.

Rivayetler arasında cem' mümkünken Kıyas'ı, sahih nassa takdim ederek Nas'da ta'n ilim adına üzücüdür...:

İddia II: (.... Akabe bey'atine iştirak edenler Hazrecli Nakib Ubade b. es- Samit'in rivayetinde...) Ehil olanın emrine itiraz (otoritesine müdahale) etmemek üzere..." ibaresi geçmektedir. Ehliyetin şartları arasında kavim fikri mevcud değildir.)s.143

1- Ehliyetin şartları arasında "Kureyşilik"te vardır. O halde bir problem yoktur.

2- Müellifin delil gösterdiği rivayet; ehliyet şartlarını değil, üzerinde bey'at edilen esasları havidir. Ehliyet ve şartlarını ifade için söylenseydi de Kureyşilik şartı zikredilmeseydi , belki müellife delil olabilirdi...

3- Kureyşiliğin Kavmiyetçilikle eşdeğer tutulması yanlıştır. Kureyş bir kavim değil bir kabiledir. İmamların kendilerinden seçileceği bir Kureyşli diğer hilafet şartlarının da üzerinde tevafür edeceği bir Kureyşli olacağından bu bağlamda bir ırkçılıktan söz edilmez.

(Hatta yakın gelecekte Ümmetin gündemine girecek olan İmamet Müessesesinin bir milyarı

aşmış Ümmet üyesi arasından büyük fitnelere sebebiyet vermeden seçilmesinde de bu şartın büyük bir fayda getireceği İlk Halifenin seçiminde oynadığı rol ve sağladığı fayda gibi büyük bir fayda sağlayacağı- ümit edilebilir.)

Irkçılık bir kişi veya topluluğun kavimlerinden birine veya kavimlerine zulümlerinde yardımcı olmalarıdır.

Şayet halife; Raşid halife de olması gereken şartların üzerinde tevafürüne rağmen, bir kavimden olması sebebiyle ırkçılık yapılmış olacaksa; Aynı durumun Hz. Ebubekr (r.a) ve diğer Raşid Halifeler hakkında da geçerli olması, onlara da ırkçı denmesi gerekir. Bunu ise kimse söylememiştir.

Bir başka boyuttan meseleye bakarsak; Hilafet şartlarının hepsinin üzerinde tevafür ettiği bir halife (Kureyşilik şartı hariç) bir kavme mensup diye kavmiyetçilik ve onu seçenler de kavmiyetçi olacaksa bundan kaçmak mümkün değildir. Zira insanlardan her biri mutlaka bir kavimdendir. O zaman her halükarda bu anlayışa göre kavmiyetçilikle karşı karşıyayız demektir. Ve bu fesad her halükarda müellifin sözüne döner. Ve onun kavmiyetçilikten kurtulması mümkün olmaz. (Bilse de bilmese de.)

Yok eğer Halifenin bir kavimden olması diğer hilafet şartlarını üzerinde toplamışsa onu kavmiyetçilikten kurtarıyorsa; bu şartları haiz bir Kureyşi'ye kavmiyetçi denilemeyeceği gibi bu şart ta: kavmiyetçilik olur; o da Kur'an'a aykırıdır bahanesiyle reddedilemez. Zira ortada şer'an ne bir fesad ne de bir muhalefet vardır.

İtirazımız Halifenin Kureyşi olabilmesine değil, bu şartın Kur'an'da olamamasına rağmen koşulmasınadır,denilirse ; Kur'an'da böyle bir şey olmasa da; Sahih sünnette vardır. "Peygamber size ne getirdiyse onu alın..." ayeti gereği , sübutu sahih bu haberi ve gereğini kabul etmek durumundasınız. Zira biraz önce bu şartın diğer şartlarla birlikte var olduğunu, dolayısıyla bundan kavmiyetçiliğin gerekmediğini ispat etmiştik , deriz.

Kureyşilik şartını gözetenlerin de ırkçılıkla ithamı hatalıdır.Bu şartı gözetenler ,bunu ırkçılık kaygısıyla değil, Allah Rasulü (s.a.s.)nün emrine uyarak gözetmişlerdir.

İddia III:(Hz. Peygamber İslam Devletinin ilk baş şehri olan Medine'yi, mesela askeri sebeplerle veya hac için terk ettiğinde kendi yerine muhakkak bir vekil bırakmak adetinde idi: -amil vali kılmak- demektir. Bu zatların tedkikinden anlıyoruz ki, mezkur vazife herhangi bir kabilenin hususiyle Kureyşin inhisarında değildir. Sh.146)

1-Bu devlet başkanlığıyla Valiliği eş kabul etmekten ortaya çıkan bir çelişkidir. Devlet başkanlığıyla valilik yönetme açısından bir benzerlik arz etseler de diğer pek çok açıdan farklılık gösterirler. Mesela: devlet başkanı yalnız bir kişi olur, ama pek çok vali vardır.Devlet başkanı şura ile seçilir, ama valileri devlet başkanı seçer. Devlet başkanı azli gerektirecek bir sebep yokken azledilemez, ama halife valilerini ve kumandanlarını azledebilir. ..

2- Başınıza habeşli bir köle getirilse ona itaat edin,mealindeki hadis sabittir. Bu da İmamlar Kureyşten olacaktır, hadisine muhaliftir. Emir Habeşli bir köle de olsa itaatle emrolunduğumuza göre halifenin Kureyşiliği diye bir şart olamaz. Şeklinde bir delillendirme öne sürülebilir.

(Usul açısından) Sizler İnançla alakalı meselelrde haberi vahidle amel etmiyorsunuz. Bu rivayetle istidlal ederseniz aslınızı ibtal etmiş olursunuz... Bize birini bir diğerine tercih sebebinizi ve bu iki rivayetin cem' edilmesi mümkün iken bundan kaçınma sebebinizi söyleyin.... Akıldır derseniz: aklın şer'i delillerden olduğunu isbat edin. Nakildir derseniz, gösterin. Yoksa muhale imkan verme saçmalığına düşersiniz.

Bu mesele bir itikadi mesele değildir. Onun için amel ederiz, denirse . O halde mesele yok. İmamlar Kureyşten olacaktır, hadisi sahihtir ve sabittir. Peygaber size ne getirirse onu alın, ayeti gereği, bu hadisi de halife seçimi şartları arasında gözetin ve gereğiyle amel edin, deriz.

3- İstihlaf ve İsti'mal tabirlerinin Allah Rasulü (s.a.s.)'in valileri veya amilleri hakkında kullanılmasında bu hadisle çelişir bir mana ve delil yoktur. Zira bunlar mücerred lugavi kullanışlardır. Sizlerin de meseleyi ele alırken itiraf ettiğiniz gibi , valiler hakkındadır. Hz. Peygamber (s.a.s.) Halife, Devlet Başkanı- olarak vardır. Ve onun döneminde Kureyşi olmayan valilerin veya amillerin atanması tartışma dışındadır. Tartıştığımız devlet başkanlığıdır.

İstimal ve İstihlaf tabirlerinin kullanışlarından Halife de Kureyşilik şartının gözetilmediğine delil getirmeye çalışılması zayıftır. O dönemde Halife

makamının boş olmadığı bir vakıa olduğu gibi...Allah Rasulü (s.a.s.)'in bir Halife tayin etmediği de bir başka gerçekliktir. Hem Allah Rasulü (s.a.s.) kimseyi halife bırakmadı diyorsunuz, hem de Halifenin Kureyşli olmasının olamayacağına; onun valiler ve amilleri seçme ve görevlendirmesinden delil getirmeye çalışıyorsunuz.

İddia IV: Zeyd bin Harise, Hz. Aişe (r.a) onun hakkında şöyle diyor: "Ne zaman Hz. Peygamber Zeyd'in de iştirak ettiği bir ordu gönderse muhakkak onu başlarına emir (komutan) yapmıştır. Şayet kendisinden sonra yaşasa idi muhakkak onu halife bırakırdı..." sh.148

1.Müellif daha önce ve sonra yaptığı gibi yine aynı yanlışı tekrarlamaktadır. Bu söz hz. Aişe'nin istidlalidir. Ve bir nas değildir. Ve bu söz, o sahabinin Allah Rasulü indindeki değerini ifade için söylenmiş bir sözdür . Bu sözün benzeri , hz. Peygamber (s.a.s.) 'in Hz.Ömer (r.a) hakkındaki şu sözüdür : "Bundan sonra peygamber gelecek olsaydı bu Ömer olurdu. Bu söz Hz. Ömer'in faziletini ifade için söylenmiştir: Bu sözle Hz. Ömer'in peygamber olup olmayacağı söz konusu edilmemektedir.

Sahih hadisi reddeden birisinin "Kavli Sahabiyle" görüşünü isbata yeltenmesi hayretler edilecek bir tavırdır.

2- Bilindiği ve iman ettiğimiz gibi Allah Rasulü hevasından bir şey söylemez.. Kendisine indirileni eksiksiz ve fazlasız tebliğ etmiştir. Şayet indirilenlerin hepsini tebliğ etmemiş olsaydı... Allah ve Mü'minler onun hakkında hüsnü şehadette bulunmazlardı.

Hilafette de kendisine vekil bırakmadığına göre onun bu ameli vahiyle sınırlıdır. Ve Hz. Aişe'nin de bunu böylece bilebileceğinden müellifin yorduğu mana da bu sözü söylemesi düşünülemez.

3- Bu dini bir meseledir. Hz. Aişe'nin sözü de Müellife göre Kur'an'a zaittir. Kavli Sahabinin hucciyetini itiraf ederse ancak o zaman bu sözle istidlal edebilir. O da delil sıralamasında Kavli Sahabiye sıra gelirse olabilir.

4- Yaşasa idi muhakkak onu halife bırakırdı sözü faraziyedir. Yaşamadığına göre ve halife bırakmadığına göre yapılmayan bir şeyle sırf akli imkan var diye istidlal nazar-ı itibara alınmaz.

İddia V:(Ashab arasında Hz. Peygamberi en iyi bilen kimse olarak tanınan bu ilk halifenin idari vazife verdiği kimselerde ehliyetten başka ölçü aramadığını gösteren müspet vakıalar vardır. O'nun Kureyşten olmayan bazı yüksek derecede memurlara sahip oluşu bunun delillerindendir....) demekte ve örneklendirmektedir. Sh.149

1.Bu yerinde kullanılmayan istidlal, Halife ve Halifenin memurları arasındaki ayrımı göz ardı etmekten kaynaklanmaktadır. Ve yanlıştır.

Hz. Ebu Bekr (r.a)'ın İmamlar Kureyşten olacaktır, hadisiyle istidlal etmesi ve 16 kadar sahabiden (İbn-ul Hacer'e göre 22 kadar) bu hadisin rivayet olunması, müellifin bu istidlalini düşürür. Hz. Ebu Bekr (r.a)'ın amillerinde Kureyşiliği gözetmemesi ise daha önce geçtiği şekliyle Halife ile Amilleri arasındaki ayrımın varlığına ve sıhhatine delalet eder.

İddia VI: Müellifin eseri boyunca tekrar ettiği bu yanlış şu sözlerle de Hz. Ömer'e nispet edilmiştir: Sahabenin fazileti Ömer'e göre çekilmiş ve çilenin karşılığıdır. Babadan mevrus bir nesebi irtibatın değil. Fazilet sayılan bir işe kim liyakat belirtirse o iş onun hakkıdır. Ve böylece bir Sakifli gün olacak İslamın ilk senelerinin şöhretli Kureyşlilerine tercih edilebilecektir. Sh.152.

İddia VII: Çok geçmeden çeşitli amillerin tesiriyle islami kılığa bürünmüş bir cahiliye zihniyeti yer yer kendisini hissettirmeye başlamıştır. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in vefatıyla Hilafeti ele geçiren Kureyş kabilesi... sh.155.

1."Hilafeti ele geçiren Kureyş kabilesi..." ifadesi yanlıştır. Hilafete sizin mezhebinize göre her ehil olan gelebilir. Sizin de kabul ettiğiniz gibi hz. Ebu Bekr (r.a) hilafete ehildi. Ve Sahabenin ittifakıyla seçildi.

2- "Hilafeti ele geçiren" ibaresi tabii olarak mü'min kureyşlilerle sınırlandırılmalıdır.

3- Sizin de itiraf ve isbat ettiğiniz gibi ilk halife kureyşli olmayanlara da görev vermiştir. Ve ehil olmayanlara görev vermemiştir. Kureyş istedi; şöyle yapalım, böyle yapalım veya kureyş istemiyor şunu yapmayalım gibi bir kaygıyla müslümanları yönetmediği ise gün gibi ortadadır.

O halde "Hilafeti ele geçiren Kureyş kabilesi" sözü: Hem ilmi ciddiyet ve tarafsızlığa uymaz hem de vakıaya muhaliftir. Hafif bir sözdür ve yanlışlığı ortadadır.

İddia VIII: Ne var ki ilk halifenin seçimi sırasında devrin siyasi içtimai şartları icabı olarak

bu ehliyet prensibi meyanında dikkate alınan geçici bir madde- Hz. Peygamber sonrası islam fikir dünyasını uzun asırlar meşgul edecek bir problem olmuştur. Halifenin kureyş kabilesinden olması meselesi... sh.157.

1.Müellif bu şartın geçici olduğunu nereden bilmiştir? Delili nedir?

Önce bu şartın varlığını kabul etmeden geçiciliğini isbat etmesi vahimdir. Yok eğer bu şartın varlığını kabul ediyorsa o zaman da geçici olduğunu isbat etmesi gerekir: Ama onun varlığını neyle isbat ediyorsa onunla. İşine gelenle değil...

İddia IX : Muhacir Müslümanlar toplantı yerine gelerek onlara Hz. Peygamberin: "İmamlar Kureyşli olacaktır" şeklindeki hükmünü nakletmişlerdir. Ensar da o zamana kadar bilmedikleri bu peygamber emrine tabi olarak -çünkü kendileri Kureyşli değildi- taleplerinden vazgeçmişlerdir.

İşte bu izah, tarihi açıdan eksik ve de yanlış olsa gerektir. Pek çok İslam Alimini ehliyette kavmiyet unsuruna değer vermeyen islam akidesine tamamen aykırı bu görüşe sürüklemiş bulunan mezkur peygamberi emrin mahiyeti ve ilk hilafet seçiminin gerçek yüzü ortaya konulacak olursa varılacak netice başka türlü olmayacaktır. Meselenin hafifliğe tahammülünün olmaması bizi ilk kaynaklara inmeye mecbur bırakmaktadır...sh.157.

1-Hadisin kaynaklarının zikredilmemesi ilmi tarafsızlığa ve ciddiyete aykırıdır. Mezkur izahın yanlışlığı isbat edilmeye çalışılırken niçin sened ve metin tenkidiyle değil de tarihi açıdan tenkidine yönelinmiştir? Tarih kitaplarındaki veriler yoksa Hadis kitaplarından daha mı güvenilirdir ? Tarih kitaplarındaki rivayetler sened ve metin tenkidi yapılmaksızın alınabilecek derecede de güvenilir ve sahih hadis kitaplarından daha itimada şayan mıdırlar? Hem metin-sened tenkidi , hem de Kur'ani zihniyete(bkz. S.186) uygun tenkidi beraber yapsaydınız olmaz mıydı? Bu soruların ikna edici bir cevab bekliyorken;

2- Bu hadisin metni"el-Eimmetu min Kureyş" şeklindedir.

3- Kureyşilik şartının kavmiyetçilik olmadığı ve şart koşulmasından kavmiyetçiliğin gerekmeyeceğinin izah ve isbatı daha önce geçmişti. Dolayısıyla islam akidesine muhalif bir durumun olmadığı da ortaya çıkmış olmaktadır.

Müellif başta 4 büyük mezhep imamının /olmak üzere/ görüşlerini aktardığı, diğer ilim adamlarının da inançları ilmi yeterlilikleri üzerinde şüphe etmeyi gerektirecek söz ve iddia da bulunmaktadır. Onların hiçbiri anlayamamış ,meseleye ciddiyetle eğilmemiş, bir ilahiyatçı , hem de 1000 sene sonra , hafifliğe tahammülü olmayan bu meseleyi kavrayıvermiştir. Bu da ilim adına son derece üzücü bir tavırdır.

4- Müellifin indiği bu güvenilir kaynaklardan sadece bir rivayet bulabilmesi ve bu önemli rivayeti de özetleyivermesi üzerinde durulması gereken bir ilmi hafiflik örneğidir:

5- Müellif sened kritiğini bile yapmaya gerek duymadığı bu rivayette zikri geçen Recm ayetini ve dolayısıyla bu rivayetin sıhhatini kabul ediyorsa bu rivayetle istidlal edebilir. (O zaman kur'ana bir ayet daha ilave etmesi gerekir .)

Yok şayet etmiyorsa rivayetin bir kısmını kabul edip bir kısmını kabul etmiyorum diyemez. Zira bu delilsiz tercih olur.Delilsiz tercih te muhaldir. Bütün konu ile alakalı değerlendirmeleri havada kalır.

6- hz. Ömer, müellifin esas ve delil olarak kabul ettiği bu açıklamasını: Birisinin: Ömer ölürse falan adama bey'at edeceğim demesi ve Ebubekr (r.a)'a yapılan bey'at aceleye getirilmişti sözü üzerine yapmıştır. Dolayısıyla Ebu Bekr (r.a)'ın Ensara söylediği bütün sözleri burada zikretmemesi normaldir.

Ebu Bekr (r.a)'ın Allah Rasulü (s.a.s.), Ensar hakkında ne söylediyse hepsini zikretmiş olduğu bu ve diğer konuyla alakalı rivayetlerde mezkurdur. Halbuki Hz. Ömer'in bu rivayetinde bu konudaki rivayetler hiç zikredilmemiştir. Bu da gösteriyor ki Hz. Ömer (r.a) o gün geçen olayları özetleyerek aktarmıştır.

7- "Araplar bu işi Kureyşten ancak şu topluluğa tanırlar sözü, İmamlar Kureyşten olacaktır, hadisi Ensara hatırlatıldıktan sonra , Kureyşten kimlerin Halifeliğe ehil ve namzet olduğunu ifade için söylenmiştir. Araplar bu işi yalnızca Kureyşin şu cemaatına verilirse ona razı olurlar çünkü bu cemaat Arapların nesepçe ve mevkice en orta hallileridir , sözü hilafetin kureyşte olduğunun ilan ve tesliminden sonra Kureyşin arasında İslamda mütekaddim muhacirlerinden seçilmesi halinde Arapların onlara vela vereceklerini ve boyun

eğeceklerini ifade için söylenmiştir. (Buradaki araplardan kasıt ta mü'minlerdir. Bu kullanım bütün arapça kaynak kitaplarda süregelen bir kullanımdır. Mü'min olmayanları için, *arapların müşrikleri* , kullanımı vardır.)Yoksa Hilafetin Kureyşe ait olduğunu ifade ve isbat için değil. hz. Ebu Bekr (r.a)'ın "Ve len ta'rifel arabu heza'l emra illa li haze'l hayyi min Kureyş ..." sözü dikkatle okunup incelendiğinde de görüleceği gibi bu söz ile Arapların ancak Kureyşten seçildiği takdirde halifeye itaat edecekleri isbat edilmeye çalışılmamaktadır. İsbat ve ifade edilmek istenen , Kureyşten seçilecek halifenin Muhacirlerin önde gelenlerinden olmasının siyasi istikrarın gerçekleştirilebilmesi için gerekli oluşudur. Dolayısıyla bu söz Hz. Ebu Bekr (r.a)'ın Halifenin Kureyşi olduğuna ve Kureyşten de Muhacirlerden seçilmesi halinde üzerinde ittifakın sağlanabileceğine kani olduğuna delalet eder. Müellifin yorduğu manaya değil...

8- Bu söz Kureyşilik şartının subutundan sonra Halifenin Kureyşten kimlerden olması gerektiğine işaret için söylenmiştir. Zira bu Ebu Bekr (r.a)'a göre böyle olmasaydı Araplar hilafeti Kureyşin nesepçe ve mevkice orta olan ancak şu grubuna (muhacirlerden) tanırlar, bilirler demesinin mantıklı bir izahı olmazdı... Çünkü: Hilafetin Kureyşe ait olduğunu itiraf etmeyen insanlara , bir de Kureyşin belli bir kesiminden halife seçmelerini teklif etmek safdillik olurdu. Ve aynı zamanda Halife seçmek için toplanmış; Hz. Peygemberin haklarında insanlar bir tarafa onlar bir tarafa yönelseler ; Ensarın tarafına yönelirdim, dediği bir cemaatin , sırf Araplar böyle düşünüyor ve istiyor denildi diye ve halife seçmekten vazgeçip Kureyşi ve Muhacirlerden birisine firesiz bey'at etmeleri düşünülemez...

9- Nesepçe ve Mevkice ne Ebu Ubeyde ve ne de Ömer (r.a) Kureyşin en üstünleridirler. Bu da gösteriyor ki bu sözden kasıt, Muhacirlerin dindeki mevki ve nesepçe en üstünleri olmalarıdır...

Bu tesbitimizin doğruluğuna bir başka delil de; Hz. Ebu Bekr'in mezkur sözü söyledikten sonra Hz. Ömer ve Ebu Ubeyde (r.a)'ı, onlara namzet olarak göstermesidir.

Kureyşin bütün Müslüman Arapların efendisi olmadığı malum olduğu gibi bütün Araplara nisbetle çoğunluğu teşkil etmedikleri de ortadadır. Bu o zaman da öyleydi şimdi de böyle... Dolayısıyla Kureyşle yarış halinde olan Arapların "Kureyşilik şartı" olmadan kureyşi bir halifeye kabilecilik açısından da İslam açısından da boyun eğmeleri varsayımı mesnedsiz bir varsayım olmaktan öteye geçemez.

İddia X: Hz. Ebu Bekr bu siyasi vakıayı belirttikten sonra o hayye dahil ve beraberinde bulunmakta olan Ömer veya Ebu Ubeyde den birisini Halife namzedi gösterir.

Ensarın temsilcisi Hilafetin kendilerine inhisar edemeyeceği ortaya çıkınca ikili başkan teklifinde bulunur. Bir Ensardan bir de Kureyşli Muhacirlerden Emir...s.159

1- Bizden bir emir ,sizden bir emir olsun , sözünün sahibinin Ensarın temsilcisi olarak yorumlanması zayıftır. Bu olsa olsa Sa'd'ınki gibi indi bir yaklaşımdır. Öyle olmasaydı bir-ikisi hariç bütün Ensarın Ebu Bekr (r.a)'a bey'at etmeleri düşünülemezdi. Ne Hubab b. Munzir Ensarın temsilcisi , ne de bu tavır Ensarın tavrıdır. Olsa olsa onlardan bir ferdin yersiz bir çıkışıdır.

2- Bu söz sahibinin Ensarı temsil edemeyeceğinin bir başka delili de; İki Halife fikrinin yanlışlığını bilmeyecek kadar ilimden nasibinin az oluşudur. Halbuki bu husustaki hadisler meşhurdur.

İddia XI: Şayet Bey'at vuku bulmadan oradan ayrılacak olsaydık onlar (yani Ensar) kendi içlerinden birisine bey'at edecekler di ki: bundan endişe ettik. Zira bu takdirde ya biz onlara istemeyerek bey'at edecektik veya muhalif kalacaktık. Bunun sonu da anarşi idi... sh.160.

"Zira bu takdirde ya biz onlara istemeyerek bey'at edecektik..." şeklindeki ifadenin kaynağı 173 nolu dipnotta İbnu Hişam II. 657 olarak bildirilmişse de bu lafızlara mezkur kaynakta rastlayamadık.

İddia XII : Hz. Ömer'den nakledilen bu pek mühim bilgileri maddeleştirmeye çalışalım...

3- Mekke'den gelmiş Muhacir Kureyşliler devletin siyasi istikrarını temin noktasından kendilerinden birisinin başa geçmesi görüşündedirler. Çünkü mensubu oldukları Kureyş kabilesi bütün Araplarca sayılan bir şöhrete sahiptir.) sh.160

Muhacir Kureyşlilerin kendilerinden birisinin başa geçmesi görüşünde olmaları bunun

sebebinin de mensubu oldukları Kureyş kabilesinin bütün Araplarca sayılan bir şöhrete sahip oluşu olduğu istintacı hatalıdır. Zira sırf şöhretten dolayı Arapların Kureyşe boyun eğeceklerini iddia gülünç olurdu. Cahiliye tarihi ve İslam tarihi incelendiğinde görüleceği gibi Araplar İslam öncesi Kureyşe boyun eğmedikleri gibi İslam sonrası da Kureyşe şöhretleri var diye boyun eğmediler... İşte Riddet harpleri... O halde Ensarın da diğer Arapların da boyun eğmelerinin bir başka sebebi vardır. O da Allah Rasulü (s.a.s.)'in emridir. Bu meseleye daha önce de değinilmişti.

İddia XIII : Pek çok İslam Aliminin kanaatinin aksine taraflardan hiçbirisi halifenin kureyşli olmasını emredici hiçbir hadis veya peygamber talimatı öne sürmüş değildir... Tekrarlayalım bazı alimlerin zannettikleri gibi seçim yerinde İmamların Halifelerin Kureyşten olacağına dair herhangi bir peygamber hüküm asla bahis konusu edilmiş değildir.)s.160

1-Çıkardığı bu netice hz. Ömer tarafından özetle anlatılan Sakife yurdundaki toplantıyı anlatan tek bir rivayetten çıkarılmıştır. Müellif bu rivayetin sahih olduğunu söylemeden bu rivayetle istidlal edemez. Bu rivayet sahih ise o zaman rivayette geçen Recm ayetini de kabul ediyor demektir.Halbuki biz müellifn bu rivayeti sahih kabul etmediğini biliyoruz. Ama bu durumu Kur'anî zihniyetle nasıl bağdaştırdığını bilmiyoruz.

Bu rivayetin tamamı okunduğunda da görüleceği gibi hz. Ömer Sakife olayında cereyan eden ve konuşulan bütün sözleri hikaye etmediği gibi, gayesi Sakife olayını anlatmak da değildir. Hac sırasında duyduğu bazı dedikoduları cevaplamak için bu rivayete konu olan açıklamaları yapmıştır. Rivayet metninden anlaşılan odur ki dedikodular üç-dört konu etrafında cereyan etmektedir. Ashabının hatırlatmasıyla Hz. Ömer bu açıklamalarını Medine'ye bırakmış ve bu konulara hasrettiği bir hutbe ile konulara açıklık getirmiştir. Sakife olayıyla alakalı dedikodu "Halife seçiminin oldu bittiye getirildiği iddiası olunca cevap da bu iddiayı bertaraf etmeye yeterli olacak bir sıyga ile verilmiş ve İmamların Kureyşten oluşu hadisine bu açıklamalarda yer verilmemiştir. Ama açıklamadaki uslubtan da anlaşılacağı gibi Arapların bu işi Kureyşin ancak şu grubuna layık görürler sözü İmamların Kureyşten olduğunun mevcut toplulukça kabul edildiğine de zımnen işaret etmektedir. Zira Halifenin Kureyşiliğini kabul etmeyen bir topluluğu bir de Kureyşin bir grubundan olursa ancak Araplarca kabul görür demenin bir izahı olamazdı.

Kaldı ki İmamlar Kureyştendir hadisinin ravileri arasına hadis tarzındaki rivayetlerde Hz. Ömer ve Sahabenin a'yanından pek çok zat'ta vardır. Bu söylediklerimizi Ehl-i Sünnet ulemasının yanısıra, Şii olsun Sünni olsun gerekse de Mutezili olsun Ümmetin Meşhur Mezhepler Tarihi alimleri ittifakla kitaplarında nakletmektedirler. İbn-ul Hacer el-Askalani, İbn Hazm ez-Zahiri, el-Kettani gibi rivayet ve dirayet otoritelerinin Mütevatir olduğunu söyledikleri bir hadisi ve rivayeti konuyla dolaylı olarak alakalı bir tarih rivayetine dayanmaya çalışarak inkar etmeye çalışmak zavallı ama cesurca bir tavır olmuştur.

2- Bir rivayetin sahih olması hatta mütevatir olması için tarih kitaplarında var olması gerektiğine dair bugüne kadar bir görüş veya kaide duymamıştık. Ama illa da tarih kitaplarında konuyla alakalı bir rivayet bulunması şart diye tutturulursa; Acaba mezhepler tarihi "Firak" kitapları tarih kitabı değil mi? Başta 4 mezhep imamları bu olayı fetva şeklinde veya hikaye şeklinde anlatan ulema yalan mı söylemektedir? Ve tarih kitaplarında yalan ya da bir kısım uydurma veya tahrif edilmiş rivayetlerin bulunma ihtimali yok mudur? Kaldı ki tarih ve hadis kitaplarında hz. Ebu Bekr (r.a)'ın Sakife'de bu hadisi zikrettiği mervidir.

İddia XIV : (Bu hadisi Kureyşiliğe delil olarak ileri sürenlere cevaben Osmanlı Hilafeti Meşihatı İslamiye Vekili Muhakkik Hanefi Alim Zahid el Kevseri (1879-1952) şöyle demektedir:

"Kelam alimleri arasında her ne kadar bu hikaye iştihar bulmuşsa da Ebu Bekr'in bey'at günü bu hadis ile ihticac ettiği sabit değildir. Fark 15 Not 4/sh.160 dipnot 175)

1-İmam Kevseri (r.h) bu sözü Hafız el-Alai'nin Telkihu'l-Fuhum fi Tengihi Sıyaği'l-Umum isimli eserinden alıntılamıştır. el- Alai'nin bu sözüne işaretle yetinmesi bazı ilim ehlinin imam Ebu Hanife'ye kureyşi olmadığı için yüklenmeleri sebebiyledir. İmam eş-Şafii kureyşiydi , imamlar da Kureyşten olacaktır, hadisine göre Şafii daha üstündür gibi bir sağlıksız düşünceye kapılan

bazılarına , konuyu biraz daha araştırsınlar diye latife yapmıştır. Yoksa o lezzetü'l-Ayş ı da incelemiştir, hadisin diğer rivayetlerini de incelemiştir. Ve hadisin mevzu olduğunu da söylememektedir. Hele hele kureyşilik şartını kavmiyetçilik olarak hiç nitelememiştir. el-Kevserinin ilmi menheciyle taban tabana zıt insanların , onun anlamadıkları latifeleriyle delil getirmeleri ne kadar da latiftir. el-Kevseri bu hadisin Taberani'de iyi bir senedle rivayet olduğunu söylemektedir. Hafız el-Kettani'nin sözünden de anlaşıldığı gibi el-Alai "bulamadım" demiştir. Ve bu ondan kaynaklanan bir yanlışlık ve gaflettir. Hadisin olmadığına delil değil. (Bkz. el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir mine'l Hadisi'l Mütevatir s. 158)

İddia XV : (Ensar iktidarı paylaşma teklifinde bulunmuştur. Bu yeni teklif varlığı ileri sürülen hadisin aslında mevcut olmadığını gösterir.) sh.160.

1-İktidarı paylaşma teklifinde bulunan Ensar değil Ensardan genç bir ferttir. (İbn. Hişam'a göre Hubab b. el- Münzir)

2-Bir veya birkaç ferdin teklifi , delilsiz bütün Ensara maledilemeyeceği gibi böyle bir sözden ne bu hadisin yokluğu ne de iki imama biatla ilgili peygamber ihtarının yokluğu gerekir. Zira bu söz bir gaflet eseri söylenmiş olabileceği gibi bu mevzudaki hadisleri bilmemesinden de söylenmiş olabilir. Bu tür olaylara Asr-ı Saadetten örnekler vardır.

3-Halife seçmek için toplanan Ensarın, üç-dört Muhacirin orada bulunmaları sebebiyle Halife seçmekten vazgeçmeleri ve aralarından birisinin "o zaman, bir emir sizden bir emir bizden olsun" şeklinde bir uzlaşma arayışına girmesi düşünülemez. Esasen Hubab (r.a)ın bu teklifi bile İmamların Kureyştendir hadisinin zikri geçtikten sonra , hadiste İmamların Kureyşten olacağı söylenmekte: madem durum böyle o halde sizden bir imam yanında bizden de bir imam olsun gibi bir anlayışla söylenmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Zira İmam seçmek için toplanmış oldukları söylenen bir topluluğun hiçbir şer'i nas olmaksızın bir-iki kişi hariç Kureyşli bir İmama bey'at etmeleri başka türlü izah edilemez.

Sonraki Halife seçimlerinde Ensarın bir daha Hilafette hak iddia etmemesi de sözümüzü destekleyen bir başka delildir.

İddia XVI : (Şayet mezkur hadisin aslı olsaydı Ensarın böyle bir seçime gitmesi imkansız olurdu.) sh.161.

1-İmkansızlıktan önceki imkan göz ardı edilmiş. Evet Allah Rasulü'nün talebeleri Ensar böyle bir hadisin varlığını bilmeleri halinde halife seçmeye kalkmazlardı. Ama Ensarın toplanmasından bu hadisin yokluğu da gerekmez. Çünkü bu hadis Sahabenin hepsinin arasında şuyu bulmamış olabilir. Nitekim Hadisi duyunca işi ehline; bey'at suretiyle teslim etmişlerdir. Toplantının Peygamber (s.a.s.)'in vefatından sonra bir durum değerlendirmesi yapmak için yapılmış olması da muhtemeldir. Görüldüğü gibi Ensarın toplanmasından bu hadisin yokluğu gerekmez.

İddia XVII : (Hz. Ömer'in görüşüne göre fesadı önleyecek olan şey ekseriyetin beyatını temin etmektir.

-Reis olacak kimsenin ekseriyetin tasvibini, muzaharetini kazanabilecek vasıfta olması, dolayısıyla kuvvetli bir taraftar zümresine arkasını dayaması gerekir...) sh.161.

1-Müellifin gerek birinci ve gerekse ikinci neticeyi Hz. Ömer'e nisbeti mesnetsizdir. Hz. Ömer'in bu iki neticeyi ifade edebilecek bir sözünü zikretmeliydi. Bu yapılan Kil-u Kal- dır.

2-Hz. Ömer'e göre fesadı önleyecek olan şey ekseriyetin bey'atını temin etmek olsaydı... Yani bir başka deyişle Ekseriyetin beğenisini kazanmak halife seçilmenin temel şartlarından biri olsaydı Hz. Ömer'in Ensardan veya Muhacirlerden seçilecek herhangi birisine beğeni kazanması halinde bey'atı uzak görmemesi ve şu sözleri söylememesi gerekirdi "-Bey'at vuku bulmadan oradan ayrılacak olsaydık onlar kendi içlerinden birisine bey'at edeceklerdi ki bundan endişe ettik. Zira bu takdirde ya biz onlara istemeyerek bey'at edecektik veya muhalif kalacaktık. Bunun sonucu da anarşi idi." Görüldüğü gibi gönülsüz bey'at ve muhalefet ihtimalini söylüyor. Bunun birçok sebebi olabilir. Genelin bey'atını alamayacağı endişesi olabileceği gibi "Kureyşi olmaması" da bu sözü söylemesine neden olabilir...

Daha bey'at olmadan hatta halife adayı bile ortada yokken dolayısıyla Bey'ata davet eden bile olmadan genelin bey'atını alamayacağını varsaymış olamaz. (Zira onun sözlerinde buna delil olabilecek bir kayıt yok.)Zira "Gönülsüz bey'at

edecektik" diyor: demek ki: (ne olursa olsun onlar aralarından birisine bey'at etselerdi) genelin bey'atını alsalar bile gönülsüz bey'at etmesini gerektirecek bir durum(sebep) var. Veya "Muhalif kalacaktık" diyor: Demek ki genelin bey'atını alsa bile muhalif kalmalarını gerektirecek önemde bir başka engel var. Bunlar da gösteriyor ki; genelin bey'atını şart koşmuyordu. Öyleyse Ensardan bir imama beyattan kaçınmalarının sebebi İmamların Kureyşten olmasına dair peygamber sözüdür.

3- Hz. Ömer'in bu sözü söylemesinin sebebi Ensardan bir imamın ekseriyetin bey'atını alamayacağı endişesi olsaydı bunu o şekilde belirtirdi. O ise böyle bir şey söylememiştir. Onun sözleri, Ensarın aralarından bir halife seçip ona bey'at edivermeleri endişesini taşıdığını ifade etmektir. Genelin veya özel bir grubun bey'atı veya ekseriyetin desteğini şart koştuğunu değil...

4- Halifenin Allah Rasulünün bu kadar övdüğü bir topluluktan seçilmesini engeller bir hadis olmasaydı o böyle bir tavır sergilemez böyle bir söz söylemezdi... Müellifin de işaret ettiği gibi , Ensar Allah Rasulünden bir meselede bir söz olsa ona muhalefet etmezlerse; bu onlar hakkında olacak iş değilse (ki muhalefet etmeyip o söze tabi oldular) aynı şekilde Muhacirler ve Ömer (r.a) da ondan bir söz olmadıkça gönülsüz bey'atı ve muhalefeti: Araplar Kureyşten şu topluluktan başkasının sözünü dinlemezler, gibi şer'i mesnedsiz bir bahaneyle göze almazlar ve yapmazlar.

5- Müellif Kureyşilik gibi bir şartın olamayacağına delil getirirken (Ehil olanın emrine itiraz etmemek üzere... ibaresi geçmektedir. Ehliyetin şartları arasında kavim fikri mevcut değildir. Sh.143) diyerek ehliyet şartının içinde kavim fikri olamaz ,o halde Kureyşilik şartı da olamaz, diyordu... Halbuki burada ekseriyetin bey'atını temin etmeyi de ehliyetle birlikte şart koşuyor. Veya o dönemde Hz. Ömer tarafından şart koşulduğunu söylüyor.

Sonra yine "Mü'minler ailesine herkes girebildiğine göre İslam idarecilerinin her kavimden olabileceği neticesi Kur'ani bir hakikat olarak tecelli eder.(s.143) diyor. Yani Müellife göre ehil olmak ve mü'min olmak iki Kur'an'i hakikattir. Peki ekseriyetin görüşüne tabi olmak Kur'an'i bir Hakikat midir? Kureyşiliği Kur'an'i hakikatlere muhalif kabul ederken ve böyle bir hadis olsaydı Ensar orada halife seçmeye kalkmazdı derken; niçin Kur'an'i hakikatlere muhalif bir şeyi Hz. Ömer hakkında bu olacak şey değildir- şeklinde bir ifadeyle reddetmiyor? Bu: Müellif "Ekseriyet şartını" kabul etmiyor ve bunu yalnızca Hz. Ömer'e nisbet ediyorsa...

Yok şayet kabul ediyorsa; Ehliyet şartından başka bir şartı (çoğunluğun bey'atını) şart koşmak Kur'an'i bir hakikat midir? Ve Kureyşilik şartını inkarda dayandığı "Ehil olanın emrine itiraz etmeme" rivayetine uygun mudur?Eğer Ekseriyet şartı bunlara uygunsa ve bunda Ehliyetle birlikte bir mahzur yoksa ve bu şart Kur'an'da olmamasına rağmen Kur'ana muhalif değilse ; aynı şekilde Kureyşilik Şartında da ehliyetle birlikte bir mani yoktur. Ve sıhhati sabit bir hadisi red yanlış olur.

Çoğunluğun desteği şartı ehliyetle birlikte şartsa: Kur'an'daki delilini göstersin, Sünnetteki delilini göstersin. Ehliyetin şartları arasında çoğunluğun bey'atının da olduğu delilleriyle isbat etsin.

Her isteyen iman edebildiğine göre yine her Mü'min İslam da idareci olabilir sözüyle, (sh. 143.) çoğunluğun bey'atının imandan sonra şart koşulmasını bağdaştırsın.

Çoğunluk Şartının ölçüsü nedir? Nerede çoğunluk? Hak'ta birleşen bir çoğunluk mu, bu kayıt olmadan bir şeye destek veren çoğunluk mu?

Kastedilen hakikatte birleşen bir çoğunluksa; Hz. Ömer'in ehliyet sahibi Ensarlılara bey'atı ya gönülsüz ya da muhalefetle karşılayacaktık sözünde : Ensarın çoğunluğun desteğini alamayacağından dolayı onlardan birisine bey'ata yanaşmadığını söylemekten vazgeçsin. Zira Hak'ta birleşecek mü'minler Ensardan da olsaydı onlara bey'at hak ve doğru olabilirdi. Hz. Ömer'in davranışının gerçek sebebi çoğunluğun bey'at etmeyeceği ve onun da ehliyette çoğunluğun bey'atını şart koşması olamaz.

Hakta birleşilme şartı gözetilmiyorsa ; Bu islami bir asıl, metod ve yaklaşım olamaz. Çünkü gayeleri hak olmayan bir çoğunluk delalette birleşip hak taraftarlarına üstün gelebilirler...

Fesadı önleyecek şey çoğunluğun bey'atını temin etmekse ve çoğunluğun bey'atında islama göre olması temel ölçü ise: Halifenin Kureyşten olması ve kureyşi olan halifenin ehil olması halinde bile Kureyşilik şartının Kur'an'a ve sünnete muhalif

olacağı iddiası düşer. Zira hem ehliyet şartı tevafür ediyor, hem de Kur'an ve sünnete muhalif bir durum söz konusu değil.

Kureyşilik Kur'an'a ve Sünnete muhalif bir durum arz etmese bile yine doğru değildir, denirse , ki bu Mukaberedir; Çoğunluğun bey'atın şart koşmak da bir manasıyla ırkçılıktır. Çünkü ırkçılık bir dil ırkçılığı olabileceği gibi kan ırkçılığı da olabilir, toprak ırkçılığı da olabilir, bir fikir ırkçılığı da olabilir. Bunların her birisinde "Halifenin Kureyşi olma" şartı kabul edilirse bundan ırkçılık doğacağı iddiasındaki temel faktör -ırkçılık- mevcuttur.

Yani diyebiliriz ki: Çoğunluğun bey'atı şartını koşmakla ırkçılık arasında bir benzerlik vardır. Her ikisinin kayıtsız şart koşulmasından da bir takım sakıncalar doğabileceği gibi belli şart ve sınırlamalarla uygulanırsa sakıncalar ve Kur'an ve Sünnette olabilecek muhalefetler de ortadan kalkabilir.

Hz. Ömer (r.a) çoğunluğun bey'atını şart koşarak Ensardan birisinin hilafetine karşı çıktıysa: bunun iki şekli vardır; -çoğunluğun hakta birleşmesi ve batılda birleşmesi...

Şayet çoğunluk hakta birleşiyorsa Araplar yalnız Kureyşten şu gruba boyun eğerler sözünün ve bahanesinin ve : ya gönülsüz bey'at ya muhalefet edecektik sözlerinin hiçbir manası olamazdı... Zira hakta birleşen çoğunluğun ehil olan herhangi birisine bey'atı kimsenin gönlünde gönülsüz kabullenme veya muhalefet arzusu uyandırmaz ve hak talibi için o kabileye veya bu kabileye mensup olmuş fark etmez. Kim ehilse ona bey'at etseler diğerleri de gönülsüz bey'atı veya muhalefet etmeyi akıllarından geçirmezler. Ve itaat ederler. Dolayısıyla Hz. Ömer bu manada çoğunluğun bey'atını şart koşarak Ensardan birisine bey'ata karşı çıkıyor olamaz.

O halde onun bu sözlerinin bir başka sebebi vardır: O da Ensardan birisine bey'at olunacak olursa Peygamber sözüne muhalefet edilmiş olacağı korkusu ve endişesidir.

Şayet çoğunluk batılda birleşecek olsaydı ve Hz. Ömer de çoğunluğu bu manada destekleseydi bu onun dininde ta'n etmeyi gerektirdi ki onun hakkında böyle bir şeyi bizlerden kimse söylemiyor.

O halde tek bir şık kalıyor: O da Ömer (r.a)'ın bu sözü söylemesinin gerçek sebebi: Ensarın aralarından bir halife seçerek ona bey'at etmeleri durumunda; peygamber emrine muhalefet konumunda kalmaları ve bunun burukluğunu ve ezikliğini yaşayarak gönülsüz bey'at etmiş olacak olmalarıdır. O peygamber emrini tenfiz için bey'attan uzak durup ehil bir Kureyşiye bey'at etseler ve Ensardan seçilen halifeye karşı çıksalar bu defa da anarşi çıkacaktır. İşte hz. Ömer'in mezkur sözüyle ifade etmek istediği vallahu a'lem bis sevab- budur.

Cedelen Müellifin iddiasının sıhhatini farzetsek ve Hz. Ömer'e göre fesadı önleyecek şeyin: ekseriyetin desteğini alabilecek bir taraftar zümresine sahip olmasının gerekmesini kabul etsek bile, bu halifenin Kureyşiliğine engel teşkil etmeyeceği gibi İmamlar Kureyştendir , hadisinin de aslının olmadığına delalet etmez.

İddia XVIII: (Sa'd, Cahiliye devrinde okuyup-yazması olan nadir kimselerdendi. Akabe'ye iştirak eden 70 Ensari arasındadır. Bedr hariç bütün seferlerde Hz. Peygamber ile beraber bulunmuştur. Onun "İmamlar Kureyştendir" hadisini duyup ta peygamber emrine sırt çevirmesi mümkün değildir.) sh.161 dipnot

1-Said'in şaki, şakinin said olması haktır. Dolayısıyla bu mesele de bir imkansızlık yoktur. Bir akademisyenin kavramları avam ağzıyla kullanması ayıptır.

2-Sa'd'ın bu peygamber emrine sırt çevirmesi onu kabul etmemesini gerektirmeyeceği gibi, bu hadisin yok olmasını da gerektirmez. Zira Sa'd 'ın Şeyhaynin hilafetlerini kabul etmemesinden bu hadisi kabul etmemesi gerekmeyeceği gibi; Şeyhaynin hilafetini kabul etmemesinden böyle bir hadisin var olmaması da gerekmez.

3-Bütün yukarıdaki ihtimaller Sa'd'ın Hz. Ebu Bekr'in hilafetini kabul etmemesi ihtimalinin kabul edilmesi halindedir. Kaldı ki Sa'd'ın bey'at etmediği veya bu hadisi bilmediği de kati olarak sabit değildir. Zira Ahmed b. Hanbel'in ve İbn-u Kesir'in naklettikleri bir rivayette Hz. Ebu Bekr'in ona peygamber efendimiz (s.a.s.)in sözünü hatırlattığı onun da bunu kabul ve itiraf ettiği mervidir.

4-Bir sahabinin tavrı böyle bir hadisin olup olmadığına delil teşkil edecekse Sa'd ve ailesi dışında bütün sahabenin Hz. Ebu Bekr (r.a)'a bey'atlarının da böyle bir hadisin varlığına delalet etmesi hayli hayli kabul edilmelidir. Bir kişinin yanılması bütün sahabenin yanılmasından çok

daha kolay ve de mantıklıdır..

İddia XIX: Müellif meselenin hafifliği tahammülünün olmaması bizi ilk kaynaklara inmeye mecbur etti diyor. Bkz. S.157.

Başvurduğu ilk kaynaklar :1.İbn-u İshak (85-151 h.) 2.Abdurrezzak b. Hemmam (126-211) 3. Ahmed b. Hanbel (164-241) 4.el-Buhari (194-256) 5.et-Taberi (224-310) dir.

1.Bütün bu eserlerde halifenin kureyşi olmayacağı olamayacağı ya da kureyşi olmasının kavmiyetçilik olacağını ifade eden herhangi bir nas, nakil, rivayet yoktur. Müellifin kafasına göre seçtiği ve yine işine gelecek şekilde özetlediği ve yönlendirdiği bir rivayet vardır.

Rivayet tamamı okunduğunda da anlaşılacağı gibi hz. Ömer in hilafetinin son döneminde hacc sırasında çıkan dedikodulara cevap olarak Medine'de yapılan bir konuşmadır. Konuşmada recm meselesi ve Ebu Bekr (r.a)' ın halife seçiminin oldu bittiye getirilmesi üzerine duyulan sözlere cevap verilmiştir. Bu konuşmada imamlar kureyştendir, şeklindeki hadisin nakledilmemesi bu sebeple doğaldır.

2.Bu rivayeti müellifin delil getirebilmesi için Recm ayetiyle alakalı bölümünü de kabul etmesi gerekir. Halbuki müellif bu ayetin varlığını kabul etmediği gibi böyle bir rivayet sahih değildir kanaatindedir.Sahih olmadığını kabul ettiği bir rivayeti delil olarak öne sürebilmesi tam anlamıyla akedemik bir laubaliliktir.

Kendisine göre hz. Ömere dayandırılan bütün benzer rivaletler de delil olarak kullanılamaz durumda olmalıdır. Zira bu olay on defa tekrarlanmamış tek bir olaydır. Recm ayetinin bir rivayyette geçip diğer bir rivayette geçmemesi bu illeti bu rivayetten uzaklaştırmaz. İllet bakidir.

3. Bu rivayeti reddetmesi gereğini inkar ederse ; o zaman da istidlali şu problemle karşı karşıyadır. Bu rivayet sakife günü olup bitenlerin özeti şeklindedir ve o gün başka bir konuşma geçmediğine ve mesela , imamlar kureyştendir , hadisinin bahis konusu edilmediğine kesinlikle delil olarak öne sürülemez. Bunu şu ana çerçevede konuya bakacak herkes itiraf durumundadır.

a-İbn- İshak imamlar kureyştendir , şeklindeki hadisin sakife günü sözkonusu edildiğini nakletmiştir. Bkz. İbn-u Hacer el-Askalani , lezzetu'l-Ayş s. 31 , Buhari de bu hadisi nakletmiştir. Ahmed b. Hanbel de hem nakletmiş hem de sakife günü bu hadisin sözkonusu edildiği rivayetini tahric etmiştir. Mezhebi de Kureyşilik şartının sahih olduğu şeklindedir.Yani müellifi meselenin hafifliğe tahammülü yoktur, diyerek indiği kaynaklar ve musannifleri bile nakzetmektedir.

b-İmamlar Kureyşten olacaktır, hadisini rivayet edenler arasında sahabeden 1. Ebu Bekr, 2. Humeyd b. Abdirrahman , 3.İbn Abbas, 4. Sevban, 5. Ali b. Ebi Talib , 6.Aişe , 7. Ömer b. el-Hattab , 8.Amr b. el-As , 9.Dırar b. el-Hattab , 10.Enes b. Malik, 11. Ebu Berza, 12. Ebu Said el-Hudari , 13.Ebu Musa el-Eş'ari , 14.Ka'b b. Malik , 15.Amr b. Avf el-Müzeni , 16. Ez-Zubeyr b. el-Avvam , 17.Ummu Hani, 18. Raşid b. Sa'd , 19. Ebu Hureyre, 20.Utbe b. Abd , 21.Ebu Gızziyye el-Ensari, 22. Muavviye b. Ebi Süfyan vardır. Yine bu manayı destekler mahiyette 12 kadar sahabinin daha konuyla ilgili rivayetleri vardır.

c-İmamlar Kureyşten olacaktır, hadisine dayanarak halifenin kureyşi olması gerektiğine dair fetva veren imamlar arasında ; 1. İmam Ebu Hanife ve Ashabı , 2. İmam Şafii ve ashabı , 3. İmam Ahmed b. Hanbel ve ashabı , 4.İmam Malik ve Ashabı 5. el-Eş'ari 6. el-Maturidi vardır. Yaşadıkları asır asr-ı saadete en yakın asırdır ve onlara göre , meselenin hafifliğe hiçbir zaman tahammülü yoktur.

Sonuç olarak ;müellifin sözünün özü iki temel esasa dayanmaktadır. Kureyşilik şartının koşulmasının kavmiyetçilik -ırkçılık- olması, ve Hz. Ömer'den naklolunan Sakife günündeki seçimle alakalı bir rivayette gelen sözlere...

Bu şartın ve gereğinin ırkçılık olmadığını ve kavmiyetçiliğe sebebiyet vermeyeceğini önceki sahifelerde izah ettik. Dolayısıyla birinci dayanağının yanlışlığı ortaya çıktı...

Müellifin Hz. Ömer'den mervi rivayete istinaden getirdiği delillerin eksiklik ve hatalarını yine yerinde izah ettik. Ve müellifin bu rivayetle istidlal edemeyeceğini de isbat ettik. Konuyla alakalı olarak söylediği diğer dayanaklarını da alıntılayıp yanlışlıklarını ortaya koyduk.Şimdi iş bu hadislerin fıkhına ve uygulamada nasıl tatbik edileceğinin izahına geldi . Ki bu da bizim esas çalışmamızın konusudur. ■